

**БЕЗПЕРЕРВНЕ НАВЧАННЯ – ЗАПОРУКА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ЛІКАРЯ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

Українська медична стоматологічна академія (м. Полтава)

umsakafped@ukr.net

Результатом соціально-політичних змін в нашій країні стала нова освітня парадигма, основою якої є створення умов для розвитку активного фахівця, здатного адаптуватися до умов, які постійно і швидко змінюються. Завданням вищої медичної освіти на сучасному етапі розвитку суспільства є підготовка спеціалістів, які виявляють творчу активність, самостійність, вільно володіють професією та здатні до самовдосконалення, готові взяти на себе відповідальність в будь-яких умовах. В даний час принцип «завершеної» освіти, при якому отримані на додипломному етапі навчання знання зберігали свою цінність протягом усієї професійної діяльності, змінюється на принцип безперервної освіти «через все життя». Концепція безперервної освіти отримала визнання у провідних країнах світу як основа освітньої політики [1]. У сучасному суспільстві безперервна освіта набуває характеру парадигми науково-практичного мислення. Головну мету безперервної освіти визначають аспекти соціально-економічних змін, які тісно взаємопов'язані: активна громадянська позиція і конкурентоспроможність на ринку праці [2]. Використання новітніх педагогічних технологій у поєднанні з інформаційними технологіями є запорукою ефективного навчання. Одним із факторів соціальної мобільності є професія. Дійсно, розвиток передових наукових технологій вимагає високої кваліфікації і підготовки фахівців, спонукає до професійної мобільності, орієнтованої на необхідність підвищення кваліфікаційного рівня.

Важливим фактором розвитку освіти в наш час стала зміна цілей: вдосконалення вітчизняної освіти, інтеграція в світовий освітній простір, обмін знаннями, прийомом і методами різних наукових шкіл, напрямків, формування єдиних поглядів на світ, його збереження і перебудову [3].

Поняття безперервної освіти включає створення умов для всебічного розвитку будь-якої людини, незалежно від віку, місця проживання, набутої професії, рівня оволодіння фаховими вміннями, але й урахування індивідуальних здібностей, мотивів і інтересів особистості. Безперервна освіта орієнтована не тільки на запити суспільства, але й на запити особистості, на її активність. Концепція навчання впродовж життя передбачає необхідність і можливість здобування на кожному життєвому етапі тих блоків інформації, які необхідні людині для підтримки своєї активної життєдіяльності та самореалізації.

Підвищення якості й ефективності системи освіти, дозволить швидше адаптуватися до постійно оновлюваних соціальних процесів, сприятиме забезпеченню потреб людей у навичках і компетентностях, відповідно вимог сучасності. Концепція освіти впродовж життя передбачає реалізацію принципу послідовності, забезпечення зв'язку і наступності освітніх програм та закладів, оскільки особистості дуже складно зорієнтуватися серед розмаїття закладів та послуг, що

пропонує освітній ринок. Навчання впродовж життя виступає інтегративним елементом усього життя людини, коли здійснюється тісний взаємозв'язок базової й додаткової освіти [4]. Важливими завданнями додипломного етапу освіти є формування здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, здатності до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, здатності бути критичним і самокритичним, здатності до адаптації та дії в новій ситуації; здатності генерувати нові ідеї (креативність). На подальших етапах освіти «через все життя» ці принципи залишаються ключовими. Чим краще сформована самомотивація безперервної освіти, чим глибше усвідомлення її необхідності, тим більше перебудовується і вся система цілей і засобів навчання. Інтенсивний розвиток нових технологій і їх впровадження в усі сфери життєдіяльності суспільства і професійної діяльності лікаря унеможливають якісну роботу лікаря без постійного професійного вдосконалення [5]. Важливою рисою практики безперервної освіти став самостійний вибір освітніх цілей і засобів їх досягнення. Таким чином, зміни, які відбуваються в сфері освіти зумовлені зміною вимог до її змісту та якості і спрямовані на активацію процесу засвоєння знань, навчання прийомам самостійної роботи з інформацією.

При організації безперервної освіти необхідно враховувати, що на певних етапах післядипломної освіти навчання стосується дорослих, вже підготовлених, сформованих фахівців, навчання яких виходить за межі простого отримання готових систематизованих знань. Пошук рішення освітніх завдань післядипломної освіти може ґрунтуватися на принципах пошуку нової інформації, відомостей, що носять несистематичний характер, і їх самостійне узагальнення і систематизація. Саме ці освітні елементи і будуть формами самоосвіти, професійного вдосконалення. Звідси зростаюча роль використання інноваційних освітніх технологій, міжпредметний інтегрований підхід до організації навчання і т. д. Парадигма безперервної освіти означає, що навчання людини стає формою її життя на весь період професійної діяльності, в умовах постійного прогресу суспільства і сфери діяльності, що дозволяє йому стало підтримувати свою високу професійну мобільність. Безперервна освіта означає різноманітні свідомі дії, наслідком яких є постійний розвиток і самовдосконалення в різні періоди життя. Така освітня діяльність спрямована на постійне отримання нових знань, можливість усвідомлення того, що ті твердження, які вчора були істинними, сьогодні переглянути і, можливо, змінені чи розвинуті. Таким чином, фахівець вміє діалектично підходити до того багажу знань, які він отримав за час професійної діяльності, може забезпечити розвиток здібностей особистості,

включаючи вміння вчитися і виконувати різноманітні соціальні і професійні обов'язки.

Основними характеристиками концепції безперервної освіти є її мобільність, різноманітність, доступність в часі і просторі. Така освіта крім необхідності адаптації до змін у професійній діяльності, перетворюється в процес безперервного розвитку людської особистості, знань і навичок, а також здатності узагальнювати інформацію і робити логічні висновки. Безперервна освіта забезпечує людині розуміння самого себе в професійному середовищі, сприяє виконанню соціальної ролі в процесі трудової діяльності та житті в суспільстві. Головною цінністю освіти, особливо вищої, стає розвиток в людині потреби і можливості вийти за межі простого накопичення знань, а і здатності до самореалізації, розвитку творчого потенціалу, спрямованості на постійний саморозвиток і самоосвіту протягом усього життя. Саморозвиток базується на суб'єктивній потребі досягнення більш високих результатів, ніж наявні, на суб'єктивних уявленнях про результативність власної професійної діяльності. Завдання безперервного навчання особливо є важливим в професійній діяльності лікаря, оскільки медицина є тією сферою діяльності, яка постійно змінюється, розвивається, вдосконалюється. Не втратити свого професійного рівня, а розвиватися разом із сучасною наукою, суспільством і забезпечує принцип безперервного навчання [6].

Важливим є взаємозв'язок додипломного і післядипломного навчання. По-справжньому спонукання до самонавчання формується на всіх етапах освіти: шкільному, при здобутті вищої освіти та професійному навчанні після отримання диплому. Орієнтиром є самооцінка своїх знань, свого професійного рівня і орієнтування на самоініціативу у визначенні та реалізації цілей навчання. Саморозвиток і самоорганізація в професійному навчанні набувають на сучасному етапі розвитку суспільства високу актуальність, оскільки саме творча ініціатива, вміння легко адаптуватися є запорукою висококваліфікованого спеціаліста. Отже, отримана на додипломному етапі освіта та сформований професійний статус дають підстави на певну соціальну позицію. Але професійний статус в умовах високої конкуренції необхідно постійно підтверджувати, зміцнювати, підвищувати. Саме такі можливості надає курсове навчання (переатестація, курси підвищення кваліфікації і т.д.). Ще одним аспектом безперервної освіти є формування багаторівневих знань, що є показником професійної мобільності. Важливим є формування інтегрованої компетентності: здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невідомістю умов та вимог.

Основними умовами формування і розвитку потреби в самоосвіті є: наявність суспільної вимоги необхідності самоосвіти; усвідомлення необхідності придбання додаткових знань; наявність таких особистісних якостей, які можуть забезпечити самостійне систематичне придбання і використання знань (наполегливість, сила волі в досягненні мети, сильний мотив самоствердження та ін.); володіння вміннями самоосвітньої роботи (вміння планувати роботу, контролювати діяльність в часі з урахуванням обставин, оцінити результативність навчання); наявність можливості використовувати різні джерела знань [7].

Важливо розуміти, що головною рушійною силою у безперервному навчанні перестають бути зовні організовані освітні процеси, які є головними при підготовці фахівця, і освіта стає в значній мірі особистою справою людини. Освіта набуває персоніфікованого характеру. Слід відзначити, що важливим завданнями процесу безперервної професійної освіти є і відповідний розвиток викладачів інститутів післядипломної освіти. Їх завданням є адаптація педагога до постійно мінливих економічних, соціальних, професійних умов діяльності і створення оптимальних умов особистісно-професійного розвитку і вдосконалення професійної майстерності.

Професійний безперервний розвиток викладачів передбачає розробку цілей і механізмів безперервної освіти, орієнтованих на розвиток професіоналізму, на постійне задоволення запитів фахівців, створення умов для реалізації індивідуальних освітніх завдань, що дозволяє обрати оптимальні терміни для засвоєння програм, змісту навчання; створення єдиного науково-методичного освітнього простору як відкритого середовища; концепція особистісно-орієнтованого підходу, що враховує індивідуальний рівень їх професіоналізму. Це є можливим у тому випадку, коли викладач має відповідну підготовку, володіє глибокими і різнобічними знаннями, певними засобами і способами рефлексії по відношенню до своєї діяльності. Завдяки сучасним технологіям навчання, безперервна освіта лікаря може здійснюватися з відривом або без відриву від роботи, колективно або індивідуально, методом короткострокового «занурення» або тривалий час (стажування на робочому місці), дистанційно або очно. Поширення телекомунікаційних технологій стало суттєвою складовою професійного розвитку сучасного фахівця. За їх допомогою стало можливим брати участь в дискусіях і відео-конференціях, обмінюватися інформацією за допомогою електронної пошти і т. д.

Підсумовуючи вище викладене, можна зробити висновки, що безперервна освіта є необхідною умовою професійної діяльності сучасного лікаря є багатовекторним процесом, який супроводжується змінами у внутрішній сфері особистості і змінює професійну самосвідомість, формує професіоналізм.

Література

1. Pokhresnyk A. Novitni zminy serednoi i vyshchoi profesiinoi osvity v rozvynenykh derzhavakh svitu. Vyscha osvita Ukrainy. 2013;3(50):96-103. [in Ukrainian].
2. Bezperervna osvita. Dostupno: <http://www.users.kpi.kharkov.ua/lre/bde/ukr/iol/l3.htm> [in Ukrainian].
3. Churkyna LI. Neprerivnoe obrazovanye kak uslovye professionalnoi myblynosti. Molodoi ucheniy. 2015;11.1:19-22. Dostupno: <https://moluch.ru/archive/91/19321/> [in Russian].
4. Skoryk TV. Osvita vprodovzh zhyttia v konteksti ievrointehratsiinykh protsesiv. Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky. 2016;135:232-5. [in Ukrainian].

5. Babakina O.O. Shliakh do samoho sebe: znachennia systemy bezpererвної osvity dlia stymulivannia zmin u suspilstvi. *Humanitarni nauky*. 2010;2:6-12. [in Ukrainian].
6. Semychenko V.A. Problema osobystynoho rozvytku y samorozvytku v konteksti nepererвної profesiinoi osvity. *Pedahohika i psykholohiia. Visnyk Akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*. 2010;2:46-57. [in Ukrainian].
7. Kalashnykova S. Identyfikatsiia suchasnykh oriientyriv rozvytku vyshchoi osvity. *Vyshcha osvita Ukrainy*. 2014;3:12-23. [in Ukrainian].

БЕЗПЕРЕРВНЕ НАВЧАННЯ – ЗАПОРУКА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ЛІКАРЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Цвіренко С. М., Похилько В. І., Соловйова Г. О., Артёмова Н. С., Жук Л. А.

Резюме. Завданням вищої медичної освіти на сучасному етапі розвитку суспільства є підготовка спеціалістів, які виявляють творчу активність, самостійність, вільно володіють професією та здатні до самовдосконалення. В даний час принцип «завершеної» освіти, при якому отримані на додипломному етапі навчання знання зберігали свою цінність протягом усієї професійної діяльності, змінюється на принцип безперервної освіти «через все життя». Поняття безперервної освіти включає створення умов для всебічного розвитку людини, незалежно від віку, місця проживання, набутої професії, рівня оволодіння фаховими вміннями, індивідуальних здібностей, мотивів і інтересів особистості. Концепція навчання впродовж життя передбачає необхідність і можливість здобування на кожному життєвому етапі тих блоків інформації, які необхідні людині для підтримки своєї активної життєдіяльності та самореалізації.

Ключові слова: вища медична освіта, безперервна освіта, самоосвіта.

НЕПРЕРЫВНОЕ ОБУЧЕНИЕ – ЗАЛОГ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА ВРАЧА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Цвиренко С. Н., Похилько В. И., Соловьёва Г. А., Артёмова Н. С., Жук Л. А.

Резюме. Задачей высшего медицинского образования на современном этапе развития общества является подготовка специалистов, проявляющих творческую активность, самостоятельность, свободно владеющих профессией и способных к самосовершенствованию. В настоящее время принцип «завершенного» образования, при котором полученные на додипломном этапе знания сохраняли свою ценность на протяжении всей профессиональной деятельности, меняется на принцип непрерывного образования «через всю жизнь». Понятие непрерывного образования включает создание условий для всестороннего развития человека, независимо от возраста, места жительства, приобретенной профессии, уровня владения профессиональными умениями, но и учитывает индивидуальные способности, мотивы и интересы личности. Концепция обучения в течение жизни предполагает необходимость и возможность получения на каждом жизненном этапе тех блоков информации, которые необходимы человеку для поддержания своей активной жизнедеятельности и самореализации.

Ключевые слова: высшее медицинское образование, непрерывное образование, самообразование.

CONTINUOUS TRAINING – THE PREREQUISITE OF A DOCTOR'S PROFESSIONALISM IN MODERN CONDITIONS

Tsvirenko S. M., Pokhylko V. I., Solovyova G. O., Artyomova N. S., Zhuk L. A.

Abstract. The task of higher medical education at the present stage of the society development is training specialists who demonstrate creative activity, autonomy, fluency in mastering the profession and capability of self-improvement. At present, the principle of “complete” education, in which the knowledge, obtained at the pre-graduation stage of learning, retains its value throughout the entire professional activities, is substituted with the principle of lifelong learning. The concept of continuous education includes the formation of conditions for all-round development of a person, regardless of age, place of residence, acquired profession, level of mastering the professional skills, but also taking into account the individual abilities, motives and interests of the individual. Continuous education is oriented not only to the needs of the society, but also to the needs of the individuals, their activity. At all stages of teaching the abstract thinking, an important task of modern pedagogical science is the formation of the ability to analyze and synthesize, to understand the professional activity, to search and analyze the information, the ability to be critical and self-critical, the ability to generate new ideas. On the following stages of lifelong education, these principles remain the key ones. The better the self-motivation of continuous education is formed, the deeper is the awareness of its necessity, the more the whole system of goals and means of learning rebuilds. At the present stage of the society development, self-development and self-organization in the professional training acquire high relevance, since the creative initiative and the ability to adapt easily that are the key prerequisites for a highly skilled specialist. Consequently, education acquired at the pre-graduate stage and the formed professional status give rise to a certain social position. However, the professional status under the conditions of high competition is constantly to be confirmed, strengthened, and promoted. These opportunities are provided by coursework learning (re-certification, advanced training courses, etc.). Another aspect of continuous education is the formation of multi-level knowledge, which is an indicator of professional mobility. It is important to form an integrated competence: the ability to solve typical and complex specialized tasks and practical problems in professional activity, which involves conducting research and / or innovations and is characterized by complexity and uncertainty of conditions and requirements. It is important to understand that the main driving force in the continuous education are not the outwardly organized educational processes, which are the main ones in the specialist's training, and education is largely a personal affair of an individual. As a result, education becomes personified. Thus, continuous education is a prerequisite for the professional activity of a modern physician as a multi-vector process, which is accompanied by changes in the internal sphere of individual, changes professional self-consciousness and forms professionalism.

Key words: higher medical education, continuous training, self-training.

*Рецензент – проф. Білаш С. М.
Стаття надійшла 05.09.2018 року*